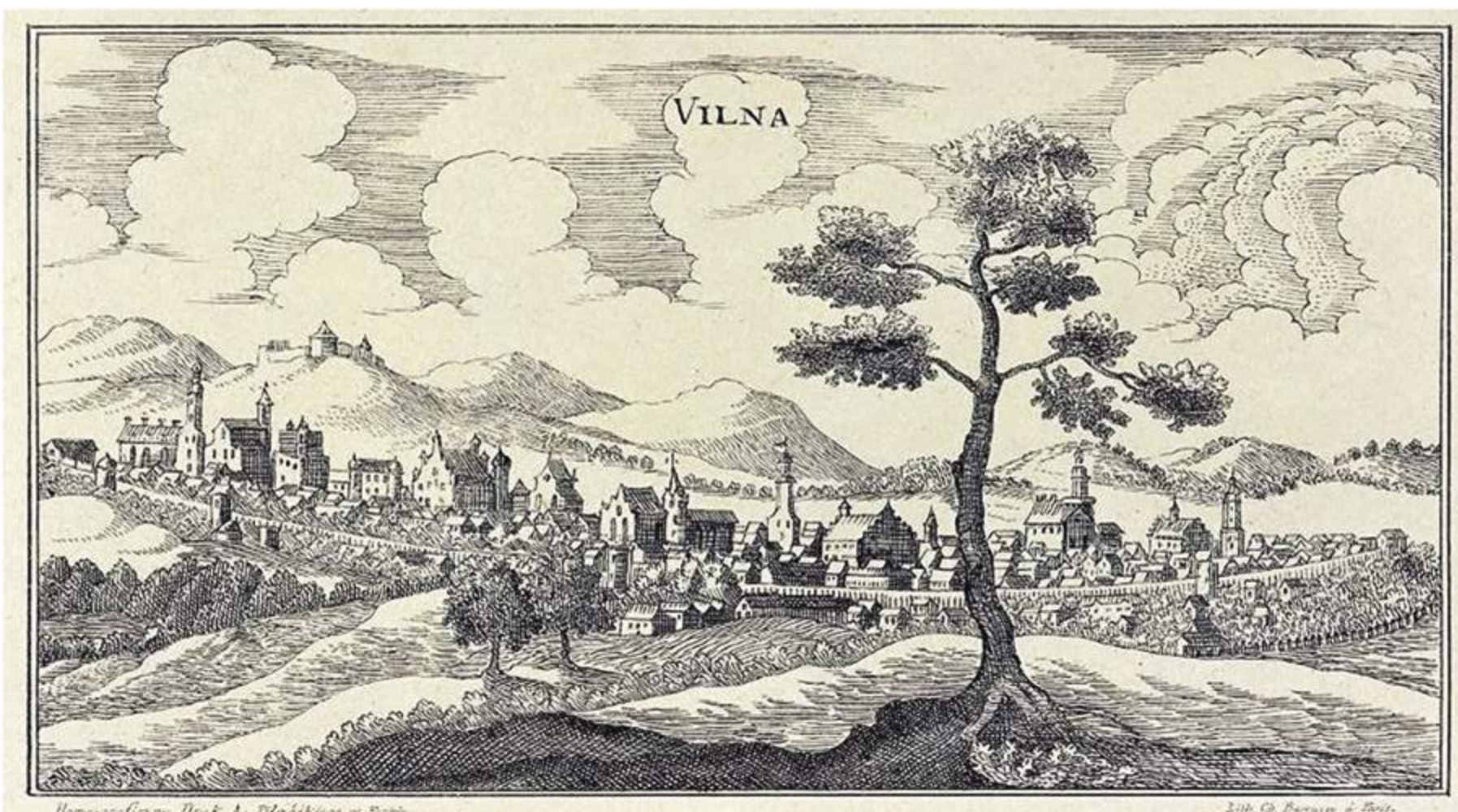

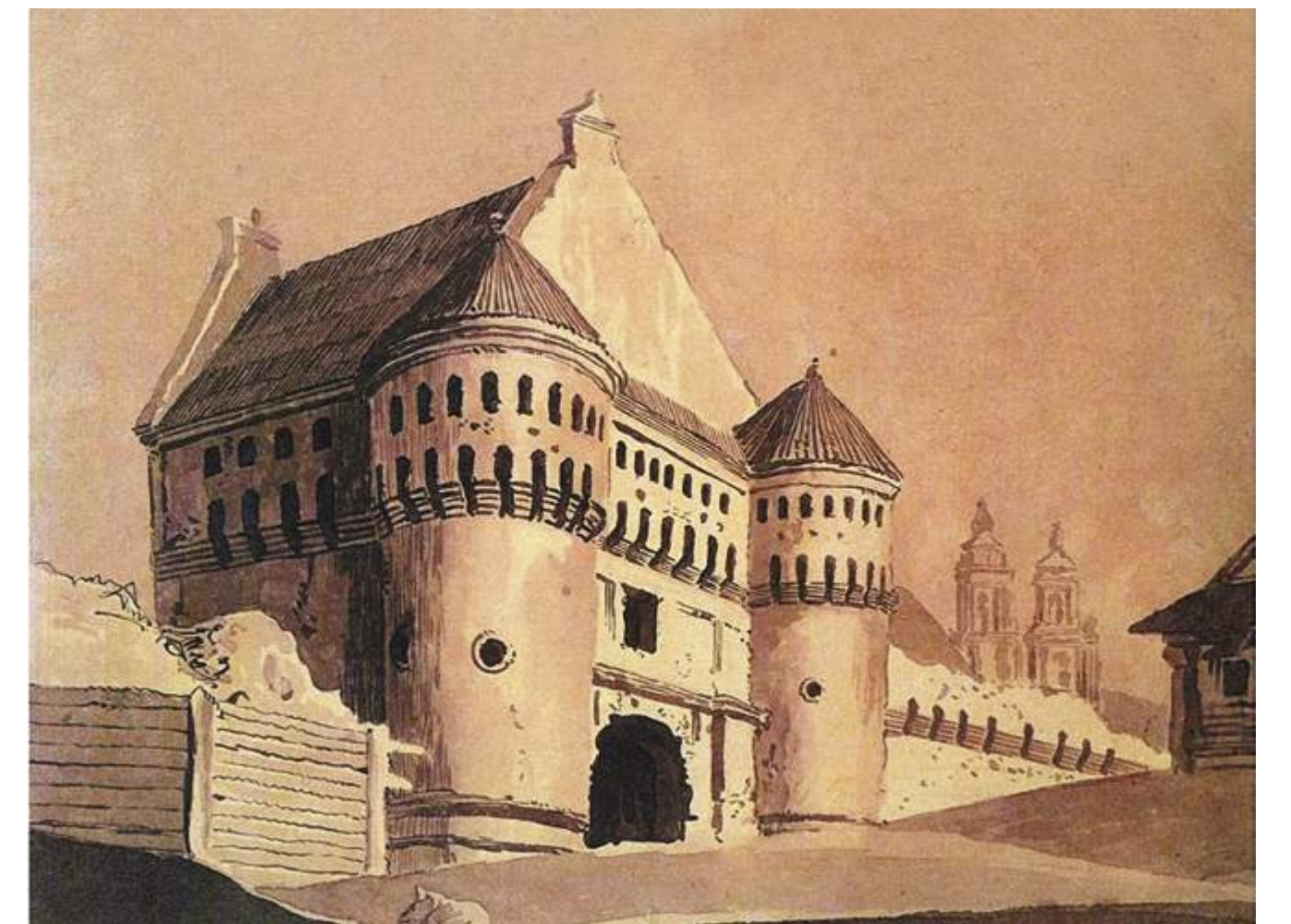
Vilniaus panorama / Vilnius panorama

Nežinomas XVII a. dailininkas. Vilniaus miesto panorama / Unknown 17th-century artist. Panorama of the City of Vilnius

Sv. Baltramiejaus mugė / St. Bartholomew Fair

P. Smuglevičius. Subačiaus vartai / Subačius Gate

ĮŽANGA

1991 m. Lietuva atkūrė valstybingumą su istorine sostine – Vilniumi. Patyręs didingo klestėjimo ir daug skaudžių niokojimų miestas visgi išsaugojo didžiąją dalį architektūrinio-urbanistinio paveldo su išskirtine gamtine aplinka. Pirmieji architektūros paveldo restauracijos darbai: Aukštutinės pilies, Katedros, Šv. Onos bažnyčios ir keletu Universiteto ansamblio pastatų, pradėti XX a. pradžioje. 1954 m. pradėta planuoti, o 1972 m. įgyvendinti kompleksinė Senamiesčio restauracija. 1972–1992 m. trimis etapais tobulintas Senamiesčio regeneravimo planas, o 2003 m. jų pagrindu parengtas Senamiesčio paveldotvarkos reglamentas. 2012 m. – patvirtinta naujo paveldotvarkos plano koncepcija, tačiau pats planas tebe rengiamas.

Išlikusios autentiškos architektūros gausa ir nuosekli pastangos ją saugoti sąlygojo Vilniaus senamiesčio įrašymą į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą 1994 m. (<http://whc.unesco.org/en/list/541>). 1999 m. Vilnius įsijungė į Pasaulio paveldo miestų organizaciją (<https://www.ovpm.org>), o 2018 m. – Europos komisijos finansuojamą, UNESCO Pasaulio paveldo centro su National Geographic (JAV) vykdomą pirmąją Pasaulio paveldo turizmo programą „Pasaulio paveldo kelionės Europoje“: <https://visitworldheritage.com/en/eu>

2019–2021 Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros pagrindu planuojama kurti Pasaulio paveldo Tyrimų, informacijos ir komunikacijos centrą.

Parodą parengė VšĮ Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra (www.vsa.lt), talkinant ICOMOS Lietuvos nacionaliniam komitetui ir Restauratorių sąjungai. Nuotraukos: I-X stendai – VšĮ Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra, XI-XII – ICOMOS LNK ir RS.

INTRODUCTION

In 1991, Lithuania with its historical capital Vilnius, re-established its independence. The city of Vilnius experienced periods of great prosperity as well as severe devastations. Nevertheless it preserved its rich architectural-urban heritage and exceptional natural environment. First restoration of architectural heritage: The Higher Castle, the Cathedral, St. Anne's Church and several buildings of the University started at the beginning of the 20th century. The planning of a complex restoration of Vilnius Old Town started in 1954, and the restoration itself began in 1972. The Old Town Regeneration Plan was prepared in three stages during 1972–1992 and, based on this planning experience, the Old Town Regliment was developed in 2003. Concept of the new Old Town Heritage Maintenance Plan was approved in 2012, though the Plan itself remains unaccomplished.

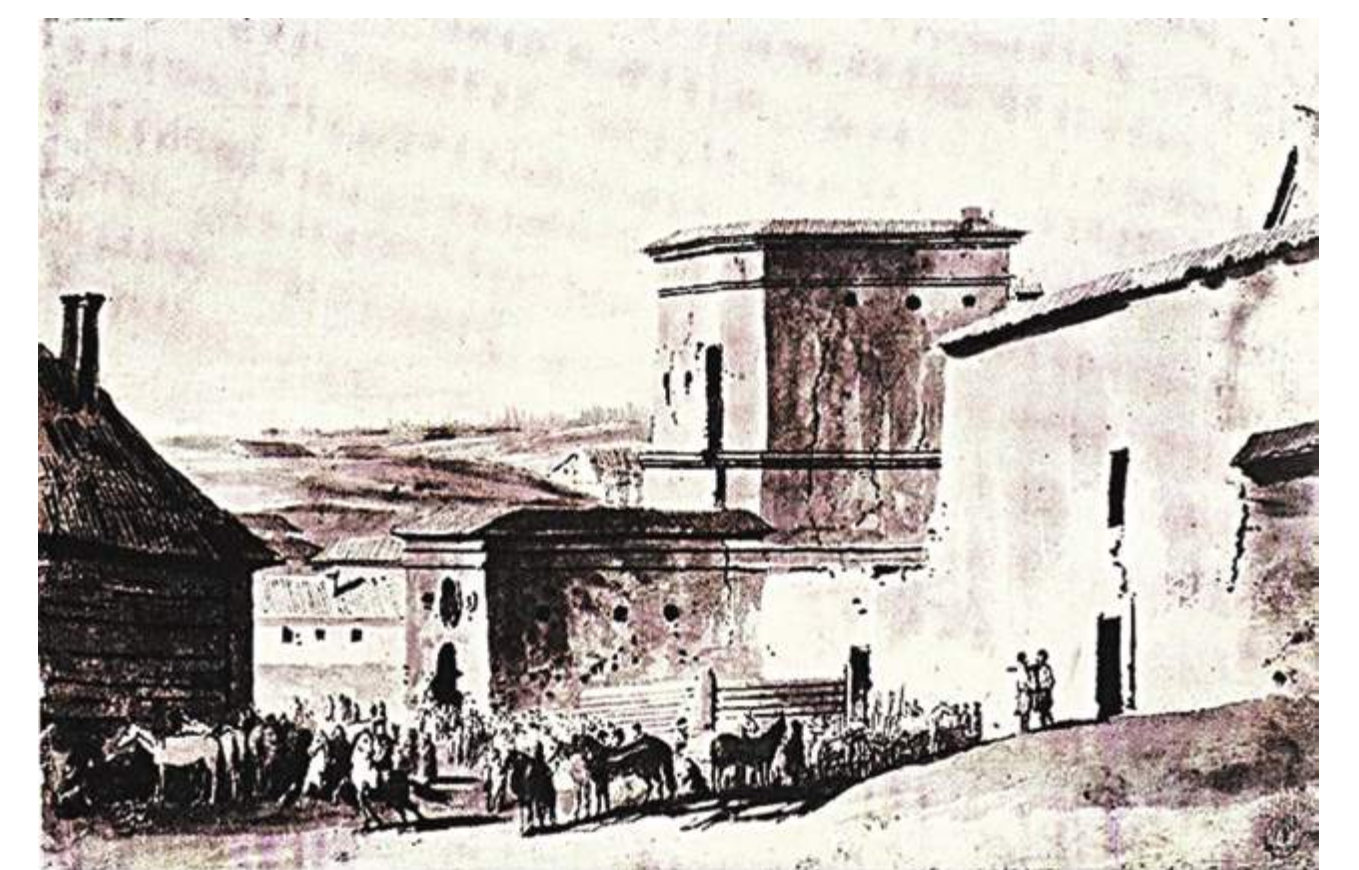
The high density of authentic architectural monuments and the continuous preservation efforts determined the inscription of Vilnius Old Town on the UNESCO World Heritage list in 1994 (<http://whc.unesco.org/en/list/541>). Vilnius joined the Organisation of World Heritage Cities in 1999 (<https://www.ovpm.org>) and in 2018 Vilnius joined the first world heritage tourism Programme „The World Heritage Journeys in the European Union“ funded by a grant from the European Commission and implemented by UNESCO World Heritage Centre and National Geographic (USA): <https://visitworldheritage.com/en/eu>

World Heritage Research, Information and Communication Centre is planned to be created reorganising Vilnius Old Town Renewal Agency in 2019–2021.

The Exhibition is presented by Vilnius Old Town Renewal Agency (www.vsa.lt) in cooperation with the ICOMOS Lithuanian National Committee and Association of Restorers.

Pictures: I-X stands – Vilnius Old Town Renewal Agency, XI-XII – ICOMOS LNC, Association of Restorers

Įrašymas į UNESCO PP sąrašą, Išskirtinė visuotinė vertė
Inscription on the UNESCO WH List, OUV Description

P. Smuglevičius. Rūdninkų vartai / Rudnik Gate

Vilniaus istorinis centras įrašytas į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą 1994 m. gruodžio 17 d., suteikiant numerį 541 bis

- II kriterijus: Vilnius yra puikus viduramžių miesto, keletą amžių turėjusio didelę įtaką Rytų Europos architektūros ir kultūros raidai, pavyzdys.
- IV kriterijus: Vilniaus architektūrinis peizažas ir išsaugota pastatų įvairovė, atskleidžianti organiškai nuo viduramžių augusį Vidurio Europos miestą.

Retrospektyvinis Vilniaus istorinio centro išskirtinės visuotinės vertės aprašas (patvirtintas 2012 m. UNESCO Pasaulio paveldo komiteto 37-osios sesijos nutarimu Nr. 8E)

- **Vientisumas.** Į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą įrašyta vietovė yra 352 ha ploto. Vilniaus istorinis centras išlaikė spindulinį viduramžiams būdingą gatvių tinklą. Erdvinė jo struktūra atspindi stilių kaitos ir regioną ištikusių politinių ir gamtos nelaimių nulemtą raidą...
- **Autentiškumas.** Dabartinis miestas yra išsaugojęs autentiškas materialiojo paveldo savybes ir procesų tęstinumą, meno ir gyvenimo būdo tradicijas, nulemtas audringos miesto bei šalies istorijos bei politinės, ekonominės ir kultūrinės raidos laikotarpių...
- **Apsaugos ir valdymo reikalavimai.** Vertybės apsauga pagrįsta keturiais principais: i) teritoriniu valdymo vientisumu; ii) gretutine tarpinstitucinių įvairių sričių specialistų grupių sąveika sprendžiant valdymo klausimus, be paveldo apsaugos, įtraukiant ir tokias kitas sritis, kaip teritorijų planavimas, taip pat socialinių, ekonominių ir kitų problemų sprendimą; iii) vertikaliąją integraciją bei atsakomybės ir sprendimų priėmimo valstybės ir savivaldos lygmeniu koordinavimą; iv) valstybės institucijų, savivaldos ir pilietinės visuomenės sąveiką per tarpinstitucinę komisiją ir pilietinės visuomenės auditą.

Daugiau informacijos: <https://unesco.lt/kultura/pasaulio-paveldas>

Vilnius Historic Centre has been inscribed on the UNESCO World Heritage List in December 17, 1994, Ref: 541 bis

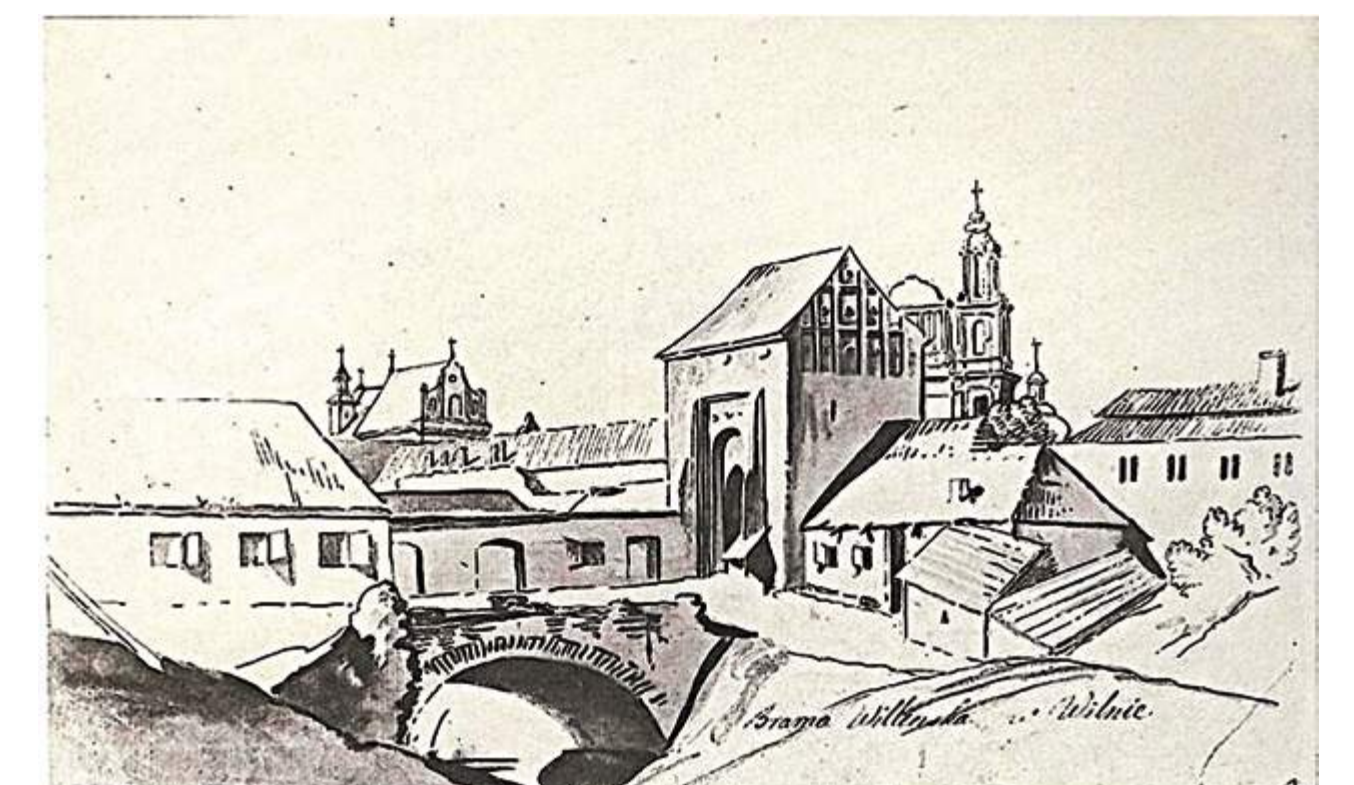
- **Criterion (ii):** Vilnius is an outstanding example of a medieval foundation which exercised a profound influence on architectural and cultural developments in a wide area of Eastern Europe over several centuries.
- **Criterion (iv):** In the townscape and the rich diversity of buildings that it preserves, Vilnius is an exceptional illustration of a Central European town which evolved organically over a period of five centuries.

Outstanding Universal Value of Vilnius Historic Centre

(approved in 2012 by the decision No. 8E of 37th session of UNESCO World Heritage Committee)

- **Integrity.** The inscribed property has an extension of 352 ha. Vilnius Historic Centre has maintained a radial street pattern dating back to the Middle Ages. Its spatial structure reflects both the evolution from changes in style and the political and natural calamities that have struck the area...
- **Authenticity.** The current shape of the city retains its authentic qualities in the material attributes and continuous processes, traditions of the arts and life witnessing the often turbulent history of the city and country and their political, economic and cultural evolution throughout the centuries...
- **Protection and management requirements.** The safeguarding of the property is based on 4 principles: (i) territorial unity of management; (ii) lateral interaction of inter-institutional multidisciplinary teams with regards to management, therefore involving, besides the heritage protection, other sectors such as territorial planning as well as social, economic and other issues; (iii) vertical integration and coordination of responsibilities and decision-making on state and local governance levels; (iv) interaction of the institutions of the state, local government and civil society through an inter-institutional commission and civil society audit.

Senamiesčio atgaivinimo strategija 1996-1997
Old Town Revitalisation Strategy 1996-1997

P. Smuglevičius. Vilijos vartai / Vilijos Gate

Senamiesčio atgaivinimo strategija 1996-1997
VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“

Senamiesčio atgaivinimo strategiją 1996 m. rengė jungtinė Danijos, Škotijos ir Lietuvos ekspertų grupė. Jos parengimui Pasaulio bankas skyrė 200 000 USD. 1997 m. Strategiją patvirtino Lietuvos Respublikos vyriausybė ir Vilniaus miesto taryba. Strategijoje numatė:

- Palaikyti pusiausvyrą tarp paveldo vertybių apsaugos, tvarkybos ir atnaujinimo, naujos statybos darbų
- Plėtojant funkcijų įvairovę, prioritetą skirti gyvenamajai
- Kultūros Ministerijai drauge su savivaldybe įkurti specializuotą įstaigą koordinuojančią Senamiesčio apsaugą ir tvarkybą, informuojančią ir telkiančią suinteresuotas puses
- Vykdyti tarptautinį bendradarbiavimą kaupiant ir taikant pažangiąją praktiką

1998 m. Vilniaus miesto taryba įsteigė VšĮ Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūrą, įgaliodama ją:

- Bendradarbiaujant su savivaldybe bei kitomis atsakingosiomis ir suinteresuotomis šalimis, koordinuoti Senamiesčio apsaugą ir tvarkybą
- Informuoti, konsultuoti ir skatinti savininkus deramai tvarkyti istorinius pastatus
- Ugdyti jaunuomenės ir bendruomenių supratimą apie paveldo svarbą, apsaugą ir tvarkybą
- Įgyvendinti ES, regioninius ir vietos projektus bei programas, skirtus paveldo vertybių apsaugai, viešinimui ir tarptautiniam garsinimui
- Vykdyti tarptautinį bendradarbiavimą
- Daugiau informacijos apie Agentūros veiklą: www.vsa.lt

Senamiesčio apsaugą ir tvarkybą administruoja Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos ir Vilniaus miesto savivaldybė

Old Town Revitalisation Strategy 1996-1997
NGO Vilnius Old Town Renewal Agency

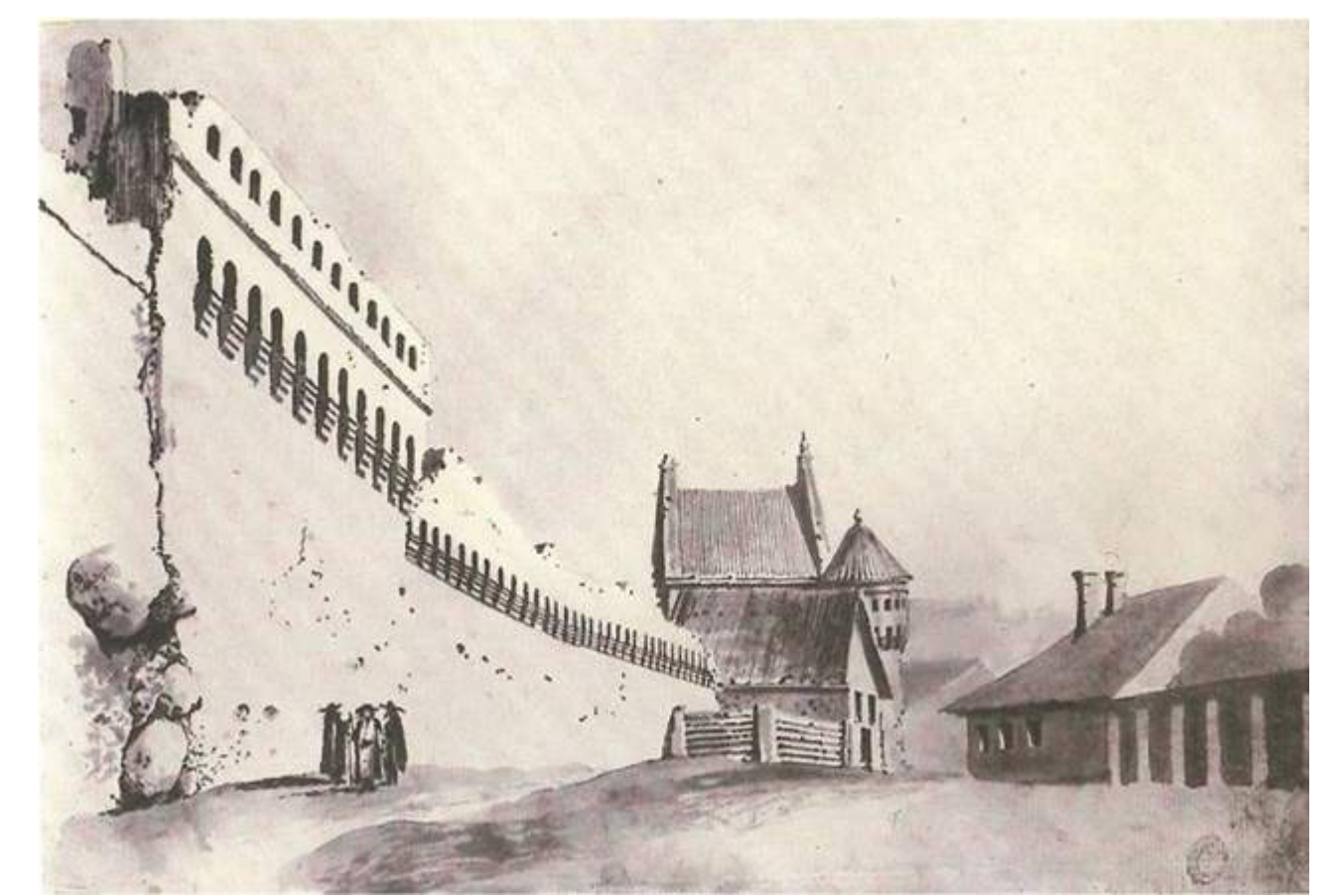
Vilnius Old Town Revitalisation Strategy was prepared by the international team of experts from Denmark, Scotland and Lithuania, and financed by the World Bank that allotted 200 000 USD grant. The Strategy was approved by Lithuanian Government and Vilnius City Council in 1997. The Strategy foresaw:

- Keep the balance and integration between cultural properties preservation, upgrade and new development
- Keep priority of residential function developing mix of urban functions
- The Ministry of Culture in cooperation with the Municipality should establish dedicated organisation aiming to integrally take care of the Old Town preservation, maintenance, upgrade promotion and co-operation with interested stakeholders
- Implement international co-operation for observation and application of advanced experiences

Vilnius City Council established Vilnius Old Town Renewal Agency in 1998 authorizing it for:

- Co-operate with the Municipality and other responsible and interested parties and co-ordinate the Old Town preservation and maintenance
- Inform, consult and encourage property owners to properly maintain their historic buildings
- Develop conservation awareness of youth and community
- Implement EU, regional and local projects and programmes, dedicated for preservation and international promotion of cultural properties
- Implement international co-operation
- More information on activities of the Agency: www.vsa.lt

The Old Town preservation and maintenance is administrated by the Department of Cultural Heritage at the Ministry of Culture and Vilnius Municipal administration

P. Smuglevičius. Subačiaus vartai / Subaciaus Gate

2010–2020 m. Vilniaus miesto strateginio plano tikslai ir uždaviniai įgyvendinami atsižvelgiant į Vilniaus Senamiesčio atgaivinimo strategiją bei UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gaires

- Išplėtotą kultūros, sporto, laisvalaikio paslaugų sistema ir sudarytos sąlygos asmens saviraiškai
- Efektyviai išnaudotas miesto turizmo potencialas ir padidėję turistų srautai
- Efektyviai ir tausojančiai naudojamas kultūros paveldo potencialas
- Padidėjęs miesto žinomumas ir reikšmingas vaidmuo tarptautiniame kontekste

UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gairės 2005 / 2016 m. WHC.16/01 rekomenduoja:

- Ugdyti visuomenės sąmoningumą, didinti supratimą apie kultūros ir gamtos išsaugojimo svarbą; informuoti, bendradarbiauti ir tikslingai skatinti paveldo vertybių valdytojus
- Stebėti ir analizuoti paveldo objektų būklės, naudojimo ir aplinkos poveikio jiems raidą ir pasekmes
- Įgyvendinti paveldo objektų priežiūros ir tvarkybos planus, programas, projektus
- Bendradarbiauti su visų sektorių atsakingosiomis ir suinteresuotomis pusėmis
- Bendradarbiauti su UNESCO patariamosiomis ir srities tarptautinėmis organizacijomis
- Skleisti žinias apie paveldo išskirtinumą, jo tausojimo ir tinkamos tvarkybos svarbą

Goals and tasks of Vilnius City Strategic Plan 2010 – 2020 are implemented considering Vilnius Old Town Revitalisation Strategy and the Operational Guidelines for the Implementation of the UNESCO World Heritage Convention

- Development of a system for cultural, sport and recreational services and creation of conditions for the personal self-expression
- Efficient use of the city's tourism potential and increased tourist flows
- Efficient and sustainable use of cultural heritage resources
- Increase city notability and importance at the international context

The Operational Guidelines for the Implementation of the UNESCO World Heritage Convention 2005/2016 WHC.16/01 recommend:

- Raise community awareness, increase understanding about importance of preservation of cultural and natural heritage; inform, co-operate and encourage owners of heritage properties
- Monitor and analyze evolution of cultural objects' state of affairs, use and environment impact
- Implement heritage objects' management and maintenance plans, programmes and projects
- Co-operate with responsible and interested stakeholders of all sectors
- Co-operate with UNESCO advisory and related international organisations
- Deliver knowledge on heritage uniqueness, and importance of its preservation and proper maintenance

Senamiesčio tvarkyba 1998 - 2000
Maintenance of the Old Town 1998 - 2000

1

2

3

4

5

6

7

8

P. Smuglevičius. Trakų vartai / Trakai Gate, 1785.

Senamiesčio tvarkyba 1998 - 2000

1998 m. Vilniaus miesto Taryba patvirtino Vilniaus senamiesčio viešųjų erdvių tvarkymo programą. Darbai pradėti pagrindinėse Pilies, Didžiosios, Dominikonų, Universiteto, Subačiaus, Aušros Vartų, Rūdninkų gatvėse (1,2,3,4,5). Sutvarkytos 22 senamiesčio gatvės, 130 pastatų išorės fasadai ir stogai.

1999 m. parengta trimetė Vilniaus senamiesčio atgaivinimo programa. 1999 - 2000 m. atnaujinta Užupio gatvė ir jos namų fasadai (6), sutvarkytas Pranciškonų sodas (7), restauruoti Bernardinų kapinių kolumbariumai, tvarkytas Kūdrų parkas (8).

Šiame etape pagrindinę lėšų dalį skyrė Lietuvos Respublikos vyriausybė, o etapo pabaigoje - ir Vilniaus miesto savivaldybė. Etapą galima apibūdinti kaip labai intensyvią ir greitą bendrąją tvarkybą, paskatinusią privataus sektoriaus susidomėjimą investuoti senamiestyje; drauge vyko ir kokybinės tvarkybos patirties paieškos. 1998-2000 m. Senamiesčio tvarkybai skirta 44,65 mln. Lt (12,93 mln. eurų).

Pagal išduotų statybos leidimų skaičių ir objektų apimtį šiame etape privatus sektorius Senamiestyje investavo maždaug keturis kartus daugiau už viešąjį.

Maintenance of the Old Town 1998 - 2000

In 1998, Vilnius City Council approved the Programme for the Renewal of Vilnius Old Town Public Spaces. Works started from main streets: Pilies, Didžioji, Dominikonų, Universiteto, Subačiaus, Aušros Vartų, Rūdninkų (1,2,3,4,5). 22 streets of the Old Town and 130 external facades and roofs were upgraded.

In 1999, Vilnius Old Town Revitalisation Programme for 3 years was prepared. Užupio street and its buildings (6) were renovated, Franciscans Garden (7) was upgraded, Columbariums of Bernardines' Cemeteries were restored, the renewal of Kūdrų Park started (8) in 1999 - 2000.

Government of Lithuanian Republic allocated the main financing from the national budget in this period; and the Municipality joined at the end of period. This was very intensive and quick-acting upgrade of historic urban environment which encouraged the private sector to invest to the Old Town; the search for the qualitative maintenance was an important element of this intensive period. 44,65 mln. Litas (12,93 mln. Euros) were allocated for the maintenance of the Old Town in 1998-2000.

According to number of the issued building permissions and objects' extent, the private sector invested four times more than the public one in this period.

Senamiesčio tvarkyba 2000 – 2008
Maintenance of the Old Town 2000 – 2008

1

2

3

4

5

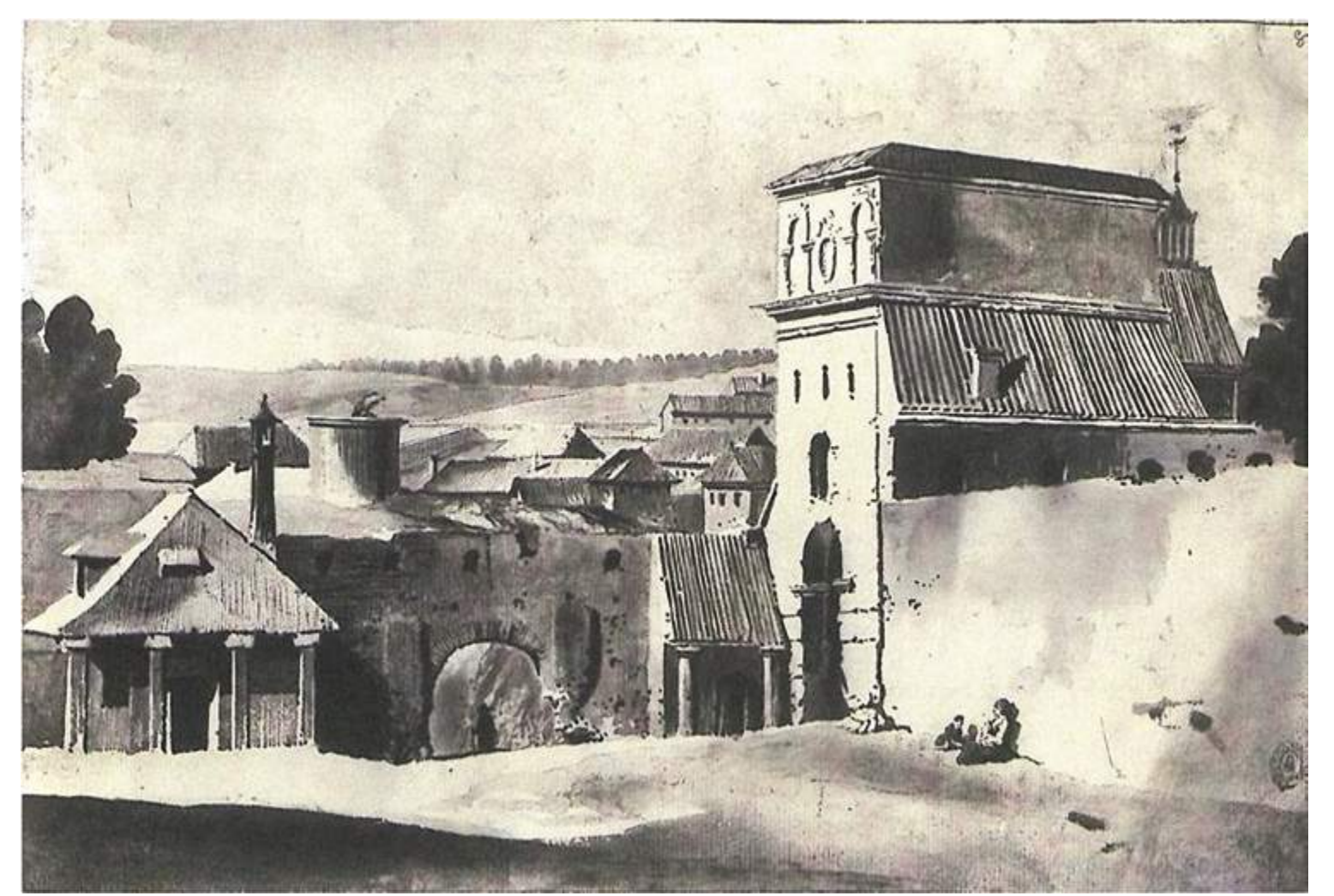
6

7

8

P. Smuglevičius. Medininkų (Aušros) vartai / Medininkai (Ausros) Gate. 1785

Senamiesčio tvarkyba 2000 – 2008

Tai vadybos ir tvarkybos kokybės gerinimo, Senamiesčio gyventojų konsultavimo ir įtraukimo bei teminių paprogramių kūrimo ir įgyvendinimo etapas. Per „Bendruomenės ugdymo“ paprogramę (nuo 2000 m.) finansinė parama skirta virš 50 privačių pastatų. Paprogramė „Dingęs Vilnius“ (nuo 2000 m.), skirta autentiško paveldo ir jo dalių ar elementų išsaugojimui bei atkūrimui. Paprogramė „Medinės architektūros paveldo išsaugojimas“ pradėta 2005 m. Pagal ją restauruoti 7 mediniai pastatai, iš kurių 3 savininkams skyrus 50% finansinę paramą.

2001 – 2004 m. atnaujinti Aušros vartai ir gynybinė siena šalia jų, tvarkyti Užupio, Paupio ir Pylimo gatvių pastatai, įrengtas pėsčiųjų takas Užupyje, atkurta istorinė Kūdrų gatvelė, sutvarkyta Rotušė (6), Rusų dramos teatras, Chodkevičių rūmai (1), Teatro ir muzikos muziejus ir jo kiemas. Atlikus išsamius archeologinius tyrimus, atnaujinta Katedros aikštė (2) ir aplinkinės gatvės, rekonstruotas Gedimino prospektas, po jo dalimi įrengtas požeminis parkingas. Restauruoti vertingi sieninės tapybos fragmentai Aušros Vartų fasade (3), Bernardinų, Subačiaus, Dominikonų, Trakų gatvėse (4), atkurtas gynybinės sienos fragmentas L. Stuoskos-Gucevičiaus g. (5).

2005 – 2008 m. atlikti Šv. Kotrynos bažnyčios ir Benediktinių vienuolyno restauravimo darbai, pritaikant pastatus koncertinei paskirčiai, atnaujinta Rotušės aikštė (6), S. Moniuškos skveras (pav. 7), Tymo kvartalas, tvarkytos Bernardinų kapinės, atnaujinti pastatai T.Vrublevskio ir Subačiaus gatvėse. Restauruoti 7 unikaliūs mediniai pastatai Žvėryne (8), Užupyje ir Naujamiestyje.

2001-2008 m. Senamiesčio tvarkybai valstybė skyrė 6,32 mln. Lt, Savivaldybė 75,6 mln. Lt, savininkai 1,9 mln. Lt. Viso skirta 83,82 mln. Lt (24,28 mln. eurų).

Maintenance of the Old Town 2000 – 2008

This was the period of management and maintenance quality improvement, community consultations and engagement and the creation of thematic sub-programmes. More than 50 private owners have got partial financial support from the “Community Development” programme (since 2000). The sub-programme „Lost Vilnius” was aimed to preserve authentic heritage objects or their elements (since 2000). The sub-programme “Protection of Wooden Architectural Heritage” started in 2005. There were 7 wooden buildings restored, and 3 of them by applying 50% financial support to property owners.

In 2001 – 2004 the Gate of Dawn and the Defensive wall; buildings of Užupio, Paupio and Pylimo streets were upgraded, the pedestrian route in Užupis created, historic Kūdrų Street recreated, Vilnius Tawn Hall (6), Russian Drama Theatre, Chodkevičiai Palace (1), the Museum of Theatre and Music and its yard were renovated. The Cathedral Square (2) and adjacent streets were renovated, underground parking was established under the reconstructed Gediminas avenue. A number of mural paintings were restored at the Gate of Dawn facade (3), in Bernardinų, Subačiaus, Dominikonų and Trakų streets (4). The fragment of the Defensive Wall was recreated at L. Stuoskos-Gucevičiaus St. (5).

In 2005 – 2008 St. Catherine’s Church and Benedictines’ Monastery were restored and adapted to the Concert Hall, the Tawn Hall Square (6), S. Moniuškos Square (7), Tymo Quarter and Bernardines’ Cemetery were renovated, buildings at T.Vrublevskio and Subačiaus streets were upgraded. 7 unique wooden buildings were restored in Žvėrynas (8), Užupis and Naujamiestis districts.

The State allocated 6,32 mln. Lit, the Municipality – 75,6 mln. Lit, private owners – 1,9 mln. Lit for the maintenance of the Old Town: totally 83,82 mln. Lit (24,28 mln. Euros).

1

2

3

4

5

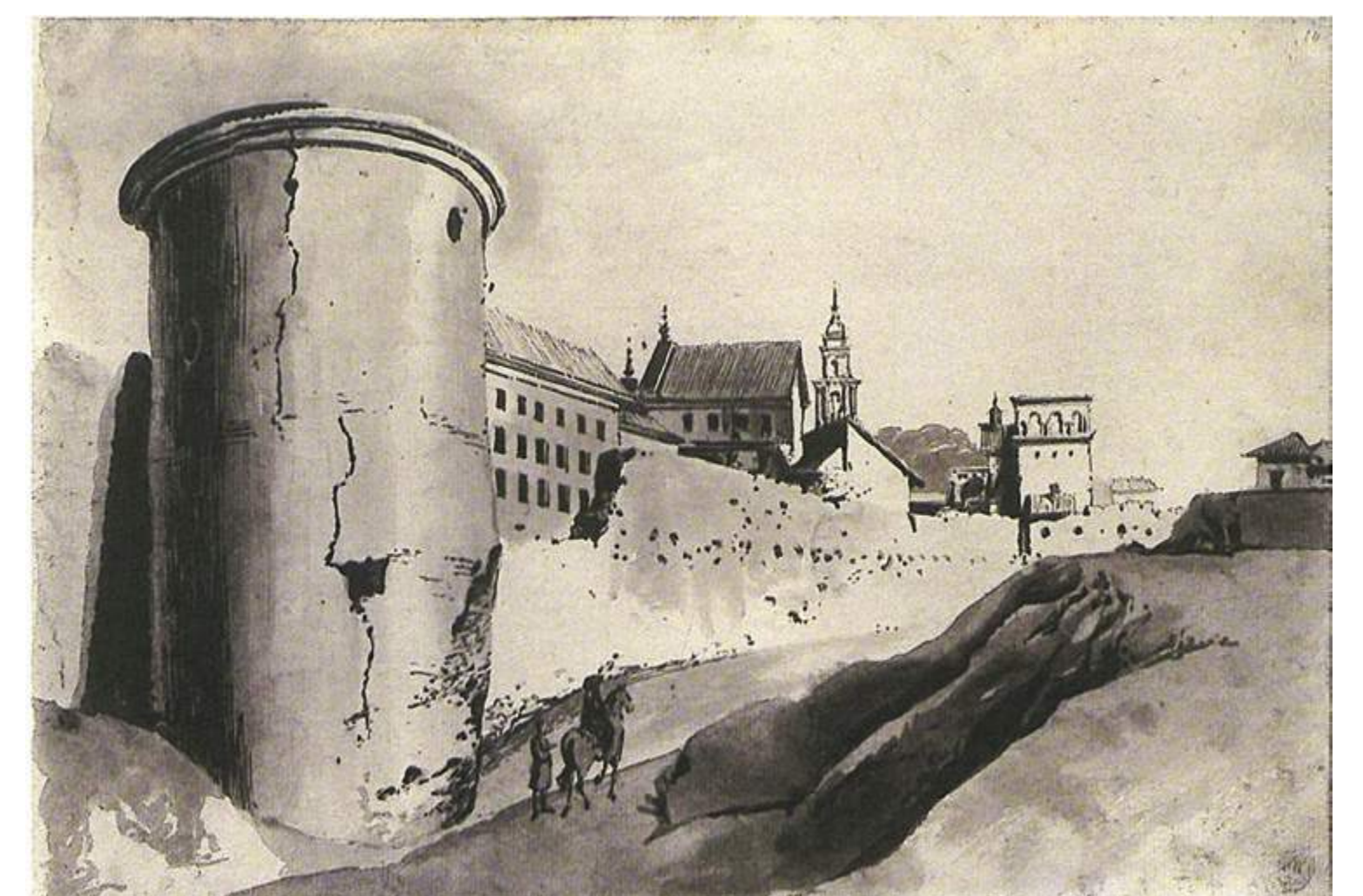
6

7

8

P. Smuglevičius. Kampinis bastionas ir Medininkų (Aušros) vartai / The Corner Bastion and Medininkai (Aušros) Gate. 1785

Senamiesčio atgaivinimo programos įgyvendinimas 2009 – 2018

2009–2013 m. dėl sunkios ekonominės padėties privačių pastatų tvarkymui lėšų neskirta. 2013 m. Savivaldybė skyrė paramą tik avarinės būklės pastatų elementų atnaujinimui: 2013–2018 m. sutvarkyti 48 pastatų avariniai balkonai (5,6). 2018 m. atgaivinta pastatų išorės ir jų aplinkos tvarkybai skirta paprogramė „Bendruomenės ugdymas“ - savivaldybė suteikė 120,72 tūkst. eurų paramą 9-ių objektų tvarkybai (4,7,8). Ši programa bus tęsiama ir plėtojama.

Šiame periode agentūra susitelkė jaunuomenės paveldosauginio ugdymo, tarptautinio bendradarbiavimo srityse, vykdė Dailiųjų amatų, etnografinių verslų ir mugių programą (2,3). Kasmet rengiamos projektinės paraiškos Lietuvos kultūros tarybai, Savivaldybei ir kitoms paramoms. Nuo 2010 m. vykdoma kultūros paveldo objektų bei išlikusių autentiškų elementų stebėseną.

2009–2010 m. atnaujintas Sereikiškių parkas, Šv. Dvasios gatvė (1), keletas kitų gatvių ir aikščių, restauruota pagrindinė Rasų kapinių koplyčia. 2009–2018 m. Vilniaus miesto savivaldybė Senamiesčio tvarkybai skyrė 3,85 mln. Eurų.

UNESCO Pasaulio paveldo centro kvietimu 2017 m. Agentūra įsijungė į Europos komisijos finansuojamos pasaulinio turizmo programos „Pasaulio paveldo kelionės Europoje“ rengimą. 2018 m. rugsėjo mėn. EK viešai paskelbė programos pradžią.

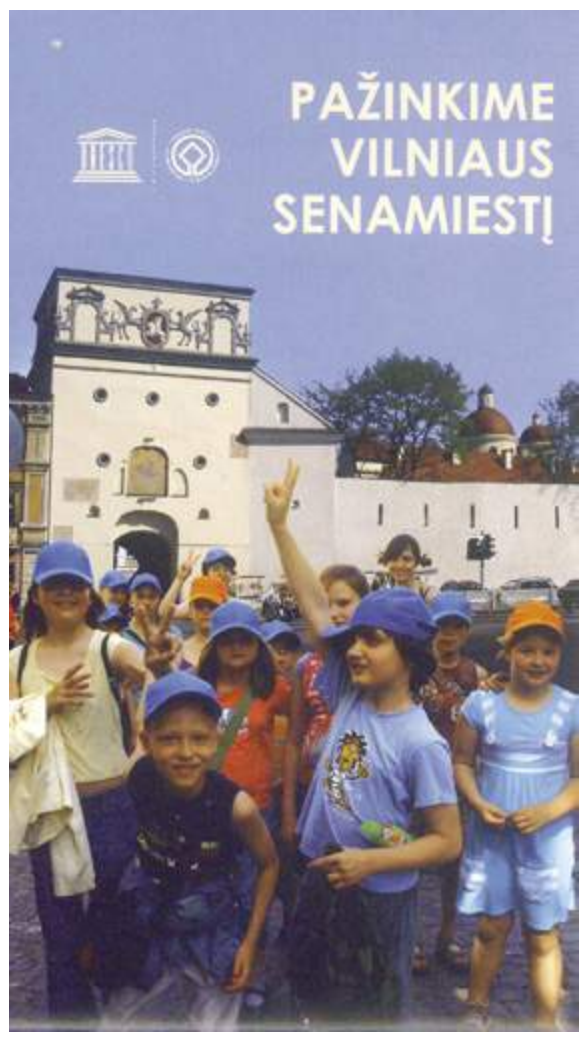
Implementation of Old Town Revitalisation Programme in 2009 – 2018

In 2009–2013, support for private owners was interrupted due to the economic decline. In 2013, financial support was left for the maintenance of breakdown elements of facades only: 48 breakdown balconies were renovated in 2013–2018 (5,6). In 2018 „Community Development“ Programme was revived - 120,72 thous. Euros were allotted for the renewal of 9 private objects (4, 7,8). The Programme will be continued.

The main priorities of the Agency during the period were awareness-raising activities among the youth, international co-operation and implementation of municipal Programme of Fine and Ethnographic Arts and Fairs (2,3). Applications were presented to Lithuanian Council for Culture, the Municipality and other funds for additional financing of projects. The monitoring of the cultural heritage buildings and their authentic elements was implemented since 2010.

2009–2010, the renewal of Sereikiškių Park, Šv. Dvasios Street (1), several other streets and squares, and the restoration of Rasos Cemetery Chapel took place. Vilnius City Municipality allotted 3,85 mln. Euros in 2009–2018.

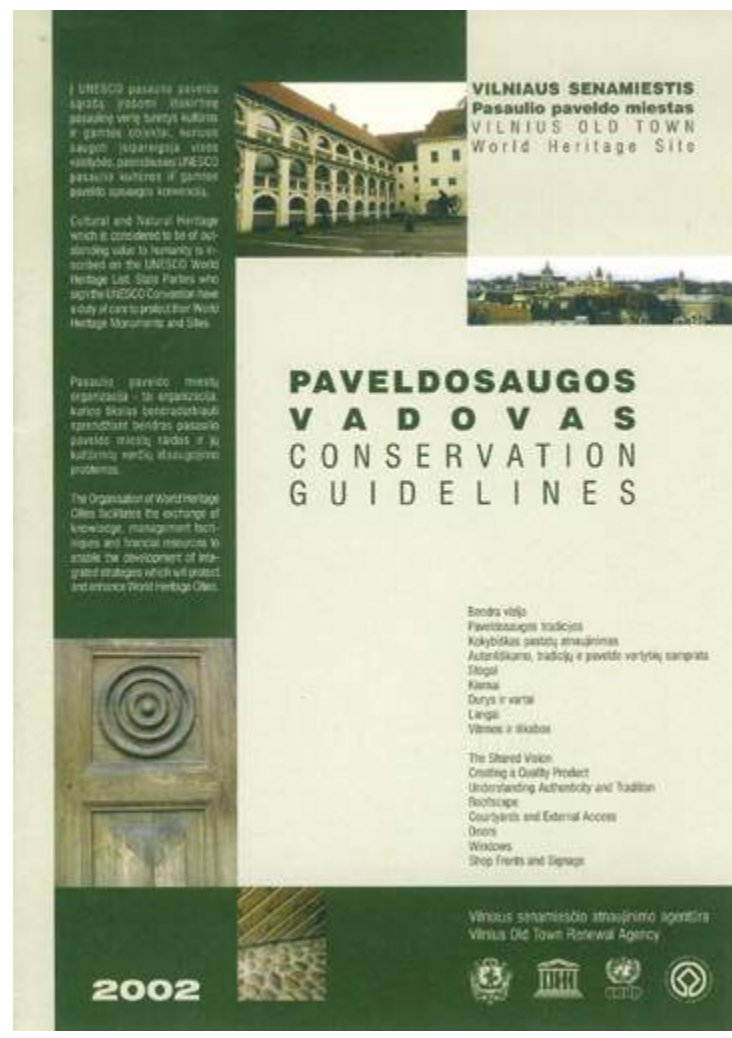
In 2017 UNESCO World Heritage Centre invited the Agency to join development of the global tourism program „The World Heritage Journeys of Europe“ financed by the European Commission. The EC officially launched the program in September 2018.

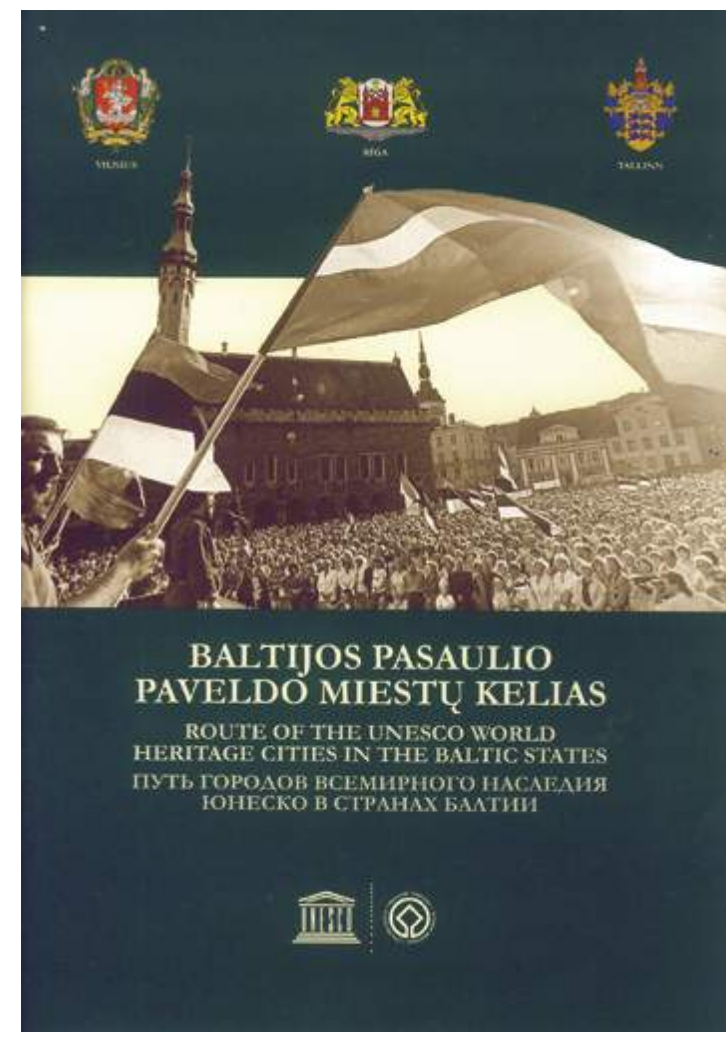
1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

Informacinė sklaida: leidiniai, stendai.
Jaunuomenės švietimas

Vienas iš prioritetinių Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros tikslų - propaguoti pasaulio paveldo vietovę, jos išskirtinę visuotinę vertę, informuoti ir didinti vietos bendruomenių ir ypač jaunuomenės žinias apie vietovę. Vilniaus istorinio centro išskirtinė vertė pristatoma informaciniuose leidiniuose (1,2,3,4), stenduose (5), parodose, paskaitų bei teminių pasivaikščiojimų metu. Darželinukams ir moksleiviams rengiami edukaciniai užsiėmimai amatininkų galerijose (6,7), ekskursijos (8,9), pažintinės stovyklos; vyresniųjų klasių moksleiviams skaitomos paskaitos (10).

Nuo 2017 m. vietos bendruomenei kas mėnesį rengiami pažintiniai renginiai pietų pertraukų metu „Kultūros paveldas per pietus“. Vyksta kasmetiniai Europos paveldo (11), Europos dailiųjų amatų, Pasaulio paveldo miestų ir ICOMOS paminklinių vietovių dienoms skirti renginiai, susidomėjimas kuriais nuolat auga.

Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros leidinių tikslas: sudominti bendruomenę kultūros paveldu bei aiškinti Senamiesčio atgaivinimo poreikius, principus ir galimybes. Svarbiausi leidiniai: „Miestų gynybinės sienos: Vilnius–Varšuva–Ryga–Talinas“ (LT, 2017), „Istorinės Lietuvos sostinės: Kernavė, Trakai, Vilnius“ (LT, 2014), „Baltijos Pasaulio paveldo miestų kelias“ (LT, EN, RU, 2013), „Vilniaus krašto amatai: istorija ir dabartis“ (LT, EN, 2012), „Vilniaus senamiesčio architektūros stiliai“ (LT, 2012), „Vilniaus miesto savivalda ir rotušė“ (LT, EN, RU, PL, 2010), „Europos plytinės gotikos kelias. Vilnius ir Kaunas“ (LT, EN, DE, 2007), „Paveldosaugos vadovas“ (LT, EN, 2002), „Investuotojo vadovas“ (LT, EN, 2001).

Dissemination of Information.
Education of Youth

One of priority goals of Vilnius Old Town Renewal Agency is to promote the World Heritage property, its outstanding universal value through awareness-raising activities among local communities and especially the youth. The outstanding universal value of Vilnius Historic Centre is presented in informational publications (1,2,3,4), stands (5), exhibitions, lectures and thematic walks. Educational activities in craftsmen galleries (6,7), excursions (8,9) and summer camps are organised for smaller children; lectures are presented for older school pupils (10).

Monthly educational events “Cultural Heritage during the lunch” started in 2017. European Heritage (11), European Artistic Crafts, World Heritage Cities and ICOMOS International Monuments Days are organised for the local community annually.

Aim of the Agency’s publications is to encourage public awareness, interest and disclose importance and needs of Old Town’s heritage values and their preservation. Main publications are: “Defensive Walls of Vilnius, Warsaw, Riga and Tallinn” (LT, 2017), “Lithuanian historical capitals: Kernave, Trakai, Vilnius” (LT, 2014), “Route of the UNESCO World Heritage Cities in the Baltic States” (LT, EN, RU, 2013), “Crafts of Vilnius Region: History and Present” (LT, EN, 2012), “Architectural styles of Vilnius Old Town” (LT, 2012), “Vilnius City Self-government and the Town Hall” (LT, EN, RU, PL, 2010), “European Route of Brick Gothic. Vilnius – Kaunas” (LT, EN, DE, 2007), “Conservation Guidelines” (LT, EN, 2002), “Investment Guidelines” (LT, EN, 2001).

Tarptautinis bendradarbiavimas: ES projektai / UNESCO PPC / ICCROM/ ICOMOS/ PPMO

Dalyvavimas tarptautiniuose projektuose ir pasikeitimas patirtimi su kitais pasaulio paveldo miestais vaidina esminį vaidmenį Vilniaus senamiesčio atgaivinimo procese. Nuo 1999 m. agentūra bendradarbiauja su UNESCO Pasaulio paveldo centru (PPC), Pasaulio paveldo miestų organizacija (PPMO), Tarptautiniu kultūros vertybių išsaugojimo ir restauravimo mokymo centru (ICCROM), Tarptautine paminklų ir saugotinių vietų taryba (ICOMOS). Nuo 2000 m. kas du metus dalyvaujame PPMO generalinėse asamblėjose, pristatydami Vilniaus projektus ir veiklą (3, 6).

Agentūra dalyvauja 2018 m. EK pradėtoje ir finansuojamoje programoje „Pasaulio paveldo kelionės Europos Sąjungoje“. Partneriai: UNESCO PPC, The National Geographic (JAV), Europos kelionių komisija, 34 Pasaulio paveldo vietovės. Tikslas: pasaulio paveldo vietovių Europoje propagavimas.

INTERREG IVC projektas HERITPROT „Gaisrų prevencija ir gaisrų gesinimo sistemų tobulinimas Pasaulio paveldo miestų istoriniuose centruose“, 2012-2014. Partneriai: 9 pasaulio paveldo miestai. Tikslas: pritaikyti Europos istorinių miestų patirtį, saugant ir gelbstint kultūros paveldo vertybes gaisrų metu. Rezultatas: Vilniaus gaisrinės saugos planas, Rekomendacijos, Mokymo programa ugniagesiams (1,2).

INTERREG IVC projektas INNOCRAFTS „Amatininkystės naujovės verslo politikoje“, 2012-2014. 15 partnerių iš 11-os Europos šalių. Tikslas: keistis patirtimi amatininkų dirbtuvių steigimo ir veiklos srityje, skatinant verslumą ir inovacijas. Rezultatas: Gerųjų praktikų vadovas.

URBACT projektas HerO „Paveldas kaip galimybė“, 2008 - 2010. Partneriai: 9 pasaulio paveldo miestai. Tikslas: apibendrinti ES miestų senamiesčių tvarkybos valdymo patirtį. Rezultatas: Vilniaus senamiesčio valdymo plano metmenys, Gerosios praktikos pavyzdžių rinkinys.

Leonardo da Vinci projektas „Amatų suklestėjimas“, 2004 - 2005. Partneriai: 3 pasaulio paveldo miestai. Tikslas: medinės architektūros restauravimo meistrų kvalifikacijos kėlimas. Rezultatas: 3 seminarai Roros, Taline ir Vilniuje, Mokymo programa meistrams (4, 5).

International co-operation: ES Projects / UNESCO WHC / ICCROM / ICOMOS/OWHC

International cooperation and sharing of management experiences accumulated by other world heritage towns plays an essential role in Vilnius Old Town revitalisation process. The Agency co-operates with UNESCO World Heritage Centre (WHC), Organisation of World Heritage Cities (OWHC), International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM), International Council of Monuments and Sites (ICOMOS) since 1999. The agency regularly takes part and presents Vilnius' projects at World Congresses of OWHC (3, 6).

The Agency takes part as a partner at the EC Program "The World Heritage Journeys of Europe" financed and launched by EC in 2018. Partners: UNESCO WHC, The National Geographic (USA), European Travel Commission, 34 world heritage sites. The goal: promotion of sustainable world heritage tourism in Europe.

INTERREG IVC Project HERITPROT "Fire Risk Prevention and Improvement of the Fire Extinction Systems of the Historic Town Centers of Cities Named World Heritage", 2012-2014. Partners: 9 world heritage cities (1,2).

The goal: protection of cultural heritage values in case of fires and other disasters. Results: Vilnius Fire Safety Plan, Recommendations, Training programme for fire fighters (1,2).

INTERREG IVC Project INNOCRAFTS "Business Models and Innovation Policies in the Artistic and Contemporary Crafts Sector", 2012 - 2014. The goal: promote entrepreneurship and business creation in the crafts sector through sharing and exchanging good practices and experiences. Results: Good Practice Manual.

URBACT Project HerO „Heritage as Opportunity“, 2008 - 2010

Partners: 9 world heritage cities. The goal: exchange of experiences on integrated cultural heritage management of EU historic cities centres. Results: Local action plans of historic urban centres; Good practice compilation.

Leonardo da Vinci Project "Celebration of Crafts", 2004 - 2005. Partners: 3 world heritage cities. The goal: training of craftsmen of wooden architecture restoration. Results: 3 seminars in Roros, Tallinn and Vilnius, Training programme for craftsmen (4, 5).

**Rygos ir Talino patirtis:
 vadyba, tvarkybos rezultatai ir prioritetai**

Estijos ir Latvijos istorinės sostinės į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą kartu įrašytos 1997 m. Baltijos kelias 1989 m. pranešė nustebusiam pasauliui apie trijų Baltijos valstybių vieningą ryžtą atkurti nepriklausomybę. Visgi Vilniaus ir kaimyninių sostinių raida bei architektūrinis-urbanistinis paveldas labai skirtingi. Vilnius, kontinentinis miestas, o Talinas ir Ryga – didieji Baltijos uostai. Todėl Vilniaus architektūros charakteris artimas šiaurės Italijai, Rygos – Švedijai, o Talino – Danijai. Lietuva tęsia religines katalikybės tradicijas, gi Latvija su Estija įdiegė reformaciją. Ši skirtinga istorinė patirtis nedvejotinai įtakoja tai, kaip sostinės valdo ir tvarko savąjį paveldą. Vilniaus senamiesčio apsaugos administravimą koordinuojant vykdo Lietuvos kultūros ministerija, jos Kultūros paveldo departamentas, ir sostinės savivaldybė. Vilniaus savivaldybės ir Senamiesčio atnaujinimo agentūros iniciatyva 2000 m. pradėtas kompleksinis istorinių pastatų savininkų skatinimas ir rėmimas, bendruomenės, ypač jaunuomenės, paveldosauginis ugdymas bei aktyvus tarptautinis bendradarbiavimas

Talinas istorinių pastatų savininkų skatinimą pradėjo 2004 m., 2000 - miesto gynybinių sienų, o 2003 – bažnyčių restauravimo programas. Nuosekliai, be pertrūkių tęsiant šį darbą, šiandien Talinas išsiskiria geriausia ir rezultatyviausia restauravimo patirtimi. Estijos sostinės tvarkybą finansuoja Kultūros ministerijos Centrinė paveldo valdyba drauge su savivaldybe, o administravimas pilnai patikėtas savivaldybės Paveldo apsaugos skyriui.

Rygoje pavyzdingiems istorinių pastatų savininkams taikoma iki 50% turto mokesčio lengvata ir skiriama finansinė kompensacija už tvarkybą. Nuo 2006 m. vadovaujantis Rygos miesto įstatymu veikia tarpžinybinė Taryba, sprendžianti visus dvejotinus ir konfliktinius Senamiesčio paveldo apsaugos ir tvarkybos klausimus. Daugiau nei 15 metų Rygoje kasmet rengtos tarptautinės konferencijos skirtos šiuolaikinės architektūros ir autentiškų vertybių apsaugos istorinėje aplinkoje santykių klausimams. Šiandien Ryga išsiskiria šiuolaikinės architektūros gausa senamiestyje.

Vilniui, Rygai ir Talinui bendradarbiaujant su UNESCO Pasaulio paveldo centru ir tarptautinėmis organizacijomis ICOMOS ir ICCROM, 2000 m. buvo priimta regioninė Rygos Chartija dėl autentiškų paveldo vertybių tausojimo ir prarastų istorinių statinių atkūrimo.

**Experience of Riga and Tallinn:
 Management, Maintenance and Priorities**

The historical capitals of both Estonia and Latvia were inscribed on the UNESCO World Heritage List in 1997. The Baltic Way announced about the clear common will for independence of the three Baltic countries to the world in 1989. The development and architectural-urban heritage is very different however, in Vilnius and our neighbouring capitals. Vilnius is a continental city, Tallinn and Riga – large Baltic ports. The architectural character of Vilnius is allied to northern Italy, Riga is allied to Sweden, Tallinn – to Denmark. Lithuania continues the religious traditions of Catholicism; Latvia and Estonia introduced the Reformation. The different historical experience influenced the different management and maintenance of the heritage. The Ministry of Culture, Cultural Heritage Department and the Municipality are responsible for the administration of Vilnius Old Town. The complex encouragement and support of the owners of historical properties and the development of conservation awareness in the community, especially the youth, started with the initiative of Vilnius City Municipality and Vilnius Old Town Renewal Agency in 2000 (<http://www.vsa.lt/3capitals.pdf>).

Tallinn began to support the owners of historical properties in 2004, the restoration programmes of the city defence walls began in 2000 and the restoration of churches began in 2003. Tallinn has continued this work without interruption. Today, Tallinn has the best and most effective restoration experience. The Central Board of Antiquities at the Ministry of Culture together with the Municipality finances the maintenance of the Estonian capital. The municipal Heritage Protection Division is responsible for the administration.

Owners of historical properties in Riga can avail a tax concession of up to 50% and financial compensation for proper maintenance. Riga City Law established an interdepartmental Council in 2006; this Council resolves any issues which arise regarding preservation and maintenance in the Old Town. Riga has held annual international conferences on modern architecture and preservation of authentic properties in a historical environment for the last 15 years.

The regional Riga Charter on Authenticity and Historical Reconstruction in Relation to Cultural Heritage was adopted in 2000 in cooperation with Vilnius, Riga, Tallinn, the UNESCO World Heritage Centre and the international organisations ICOMOS and ICCROM (https://www.vilagorokseg.hu/_upload/editor/UNESCO_hatteranyagok/Riga_Charter_2000.pdf).

Tarptautinio leidinio "ICOMOS Information", 1989 m., Nr. 2, viršelis su Vilniaus miesto Brauno planu, XVI a.; "ICOMOS information 1989".

The cover of the International scientific publication- "ICOMOS Information", 1989 N-2; on the cover Vilnius at XVI c. / "ICOMOS information 1989".

ICOMOS tarptautinis simpoziumas Vilniuje, 1973 m.; simpoziumo dalyviai susipažįsta su Vilniaus senamiesčiu. ICOMOS prezidentas P. Gazzola (Italija, kairėje) kalbasi su prof. S. Lorentz (Lenkija, buv. Vilniaus krašto vyr. paminklų konservatorius, 1929-1936 m./ "ICOMOS 1973".

International symposium in Vilnius, 1973; excursion in Old Town for participants of symposium. The first president of ICOMOS - P. Gazzola (on the left) are speaking with prof. S. Lorentz (Poland; former the heritage conservator of Vilnius region in 1929-1936). / "ICOMOS 1973".

ICOMOS – International Council on Monuments and Sites– „Tarptautinė paminklų ir vietovių (paminklinių) taryba“. Tai visuomeninė, ne vyriausybinė organizacija, vienijanti paminklo saugos specialistus ir restauratorius. ICOMOS yra UNESCO oficiali patariamoji organizacija paveldosaugos klausimais.

1973 m. Vilniuje vyko Rytų ir Vidurio Europos šalių ICOMOS tarptautinis simpoziumas, skirtas – "Istorinių miestų apsaugai ir pritaikymui dabarties gyvenimui, socialistinėse šalyse". Jame dalyvavo ir pirmasis ICOMOS prezidentas - Piero Gazzola (Italija). Tada jau buvo atgaivinti Vilniaus senamiesčio 33-ias ir 34 -tas kvartalai.

1989 m. Lietuvos "Sąjūdžio" paskatinti "Paminklų konservavimo instituto" restauratoriai (iniciatorius – arch. J. Glemža) parengė dokumentus dėl Vilniaus senamiesčio įrašymo į Pasaulio paveldo sąrašą. Tarpininkaujant Kultūros ministerijai ir Sovietiniam ICOMOS komitetui, jie išsiūstė į UNESCO. Tais metais, tarptautiniame žurnale "ICOMOS Information", paskelbtas straipsnis apie Vilniaus senamiestį ir jo regeneravimą.

1992 m. įkurtas ICOMOS Lietuvos nacionalinis komitetas (LNK). 2019 m. ICOMOS LNK- yra 62 nariai.

ICOMOS tarptautiniai ekspertai Vilniuje atliko senamiesčio paveldosaugos vertinimus: 1993, UNESCO iniciatyva; 2004, 2018 m. LR Kultūros ministerijos kvietimu.

ICOMOS LNK atliko eilę planuojamų statybų ar konversijų vertinimų dėl galimo poveikio Pasaulio paveldo vietovės- Vilniaus istorinio centro išskirtinei visuomenei vertei: 2013 m. – senamiesčio Sodų g. 12-14 namų; 2016 m. – Subačiaus gt. 20,22 namų; 2017 m. – dėl Konstitucijos pr. 18B, aukštuminio pastato projekto (senamiesčio apsaugos zona).

ICOMOS – International Council on Monuments and Sites. It is professional non-governmental organization. ICOMOS is the official advisory organization to UNESCO on cultural heritage.

In 1973, the Symposium of the East and Central European countries assigned to the protection of Historic Towns and their adaptation to contemporary life in socialist countries, took place in Vilnius. At that time there had been revived the 33-d and 34-th quarters of Vilnius Old Town.

In 1989, encouraged by "Sąjūdis" (a national movement for state independence of Lithuania), the restorers of the "Institute of Monument Conservation" prepared the documents for Vilnius Old Town inscription into the World Heritage List. With mediation of Ministry of Culture of Lithuania and the Soviet Union's Committee of ICOMOS, the Institute succeeded to send the documents to UNESCO WH centre. The same year, in the international ICOMOS scientific publication the article about Vilnius Old Town and its regeneration was published.

In 1992 the National Committee of Lithuania (LNK) was founded. ICOMOS LNK consists of 62 members in 2019.

International experts of ICOMOS took advisory missions to Vilnius: 1993 – to confirm the adequacy of inscription of Vilnius Old Town to UNESCO WH List; 2004, 2018 by invitation of Ministry of Culture.

ICOMOS LNK carried out a number of planned constructions / or conversions due to the possible action to World Heritage – Historical Centre of Vilnius because of the possible influence upon World Heritage object as evolution for its exceptional, universal value: 2013 – the houses of Old Town: Sodų st. 12-14; 2016 – the houses of Subačiaus st. 20, 22; 2017 – concerning the project of high-rise building (in the protective zone of Old Town).

Pacų rūmų restauravimas

Pacų rūmai (Didžioji g. 7) nuo 1510 m. priklausė Trakų vaivada Grigaliui Astikui, nuo 1667 m. Lietuvos didžiajam etmonui Mykolui Kazimierui Pacui. 2014–2018 m. atlikti architektūros tyrimai ir paveldosaugos darbų projektas (arch. Robertas Zilinskas, Vytenis Zilinskas). Projekte išsaugoti net trapiasi rasti autentiški elementai: XVI a. pradžios tinkas, XVIII a. medinės konstrukcijos. Panaudotos tradicinės technologijos: restauruotas mūras, lubų tinkas; drauge ir šiuolaikinės medžiagos, atitinkančios atsparumo šalčiui ir drėgmei poreikius. (1, 2, 3 fotografijos)

Šv. Stepono bažnyčios fasadų konservavimas ir restauravimas

Šv. Stepono bažnyčia (Šv. Stepono g. 37) pastatyta 1600 m., yra viena seniausių ir retų Lietuvoje manieristinės architektūros paminklų. Polichromijos tyrimų ir restauravimo metu po išorės tinko sluoksniu atidengta dalinai išlikusi unikali renesansinė sgrafito tapyba. Balsvos spalvos stilizuoti akanto lapai, žiedai, geometrinio piešinio motyvai išryškėja beveik juodos spalvos tinko fone. Rytiniame fasado frontone atidengtos ir restauruotos siužetinė figūrinė ir augalinė kompozicijos. Darbai truko 2014–2018 m., darbų vadovė architektė-restauratorė, aukščiausios kategorijos sienų tapybos restauratorė Neringa Šarkauskaitė-Šimkuvienė. (4 ir 5 fotografija)

Sienų tapyba Vilniaus universiteto Istorijos fakultete

Frizas su tapytais liūtais - XIX a. pirmos pusės klasicizmo puošyba. Išliko pakankamai autentiškų fragmentų ir jais remiantis restauruota vientisa kompozicija. Pilkai gelsvo atspalvio liūtų figūros pavaizduotos sodriai mėlyname fone, viduryje - stilizuotas gyvybės medis.

Tapytas supraportas (paveikslas-peizažas) II a. patalpoje virš durų angos užfiksuota XIX a. pirmos pusės klasicistinė tapyba. Tapytame supraporte - peizažas su didaktinio siužeto figūromis, horizonte matomu miško ar miesto siluetu. Spėjamas autorius - Pranciškus Smuglevičius (1745–1807) arba jo brolis Antanas Smuglevičius. VU Istorijos fakulteto (Universiteto g. 7) sienų tapybą restauravo architektė-restauratorė, aukščiausios kategorijos sienų tapybos restauratorė Neringa Šarkauskaitė-Šimkuvienė. (6 ir 7 fotografija).

Restoration of Pacai Palace

Pacai Palace (Didžioji St. 7) belonged to Lithuanian nobleman Grigalius Astikas since 1510, and since 1667 - to Lithuanian Great warlord Mykolas Kazimieras Pacas. Architectural research and heritage conservation projects accomplished by Robertas Zilinskas and Vytenis Zilinskas in 2014–2018.

All authentic elements were preserved such as 16th c. plaster and 18th c. wooden constructions. Traditional materials during the restoration of masonry and plaster were used together with modern materials corresponding requirements of resistance against cold and humidity. (1, 2, 3 photos)

Conservation and Restoration of facades of St. Stephan Church

St. Stephan Church (Šv. Stepono St. 37) was built in 1600. It is one of oldest and rarest monuments of mannerism style. Unique renaissance sgraffito murals were discovered under the layer of plaster during polychrome research of the facades. White ornaments of acanthus leaves, flowers and geometrical figures in dark grey background were restored. Some thematic murals on eastern facade were also discovered and restored. Works were implemented by architect-restorer, restorer of murals of highest category Neringa Šarkauskaitė-Šimkuvienė. (4,5 photos)

Murals of the Faculty of History of Vilnius University

Frieze with lions is an example of classical style decoration of 19th c. It was possible to restore all frieze due to number of authentic fragments remained. Grey-yellow figures of lions were depicted in a dark blue background in front of each other with the stylish tree of life in the middle.

Supraporte (overdoor landscape painting) of 19th c. classical style was discovered over a door on the 1st floor of the Faculty. Semantic figures in the landscape forms the composition of the supraporte. Supposedly, the author was a painter Pranciškus Smuglevičius (1745–1807) or his brother Antanas Smuglevičius. Murals of the Faculty of History of VU (Universiteto St. 7) were restored by architect-restorer, restorer of murals of highest category Neringa Šarkauskaitė-Šimkuvienė. (6,7 photos).